

Τίτλος: **Διερεύνηση των μετασχηματισμών της πόλης. Η πόλη της Λευκάδας.**

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: **Σοφία Αυγερινού Κολώνια**

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια: **Ζωή Ζαβιτσάνου**

Ημερομηνία παρουσίασης: **11/11/2009**

Λέξεις κλειδιά: **πόλη, τουρισμός, Λευκάδα, μετασχηματισμός, σχεδιασμός**

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη, είχε σαν αφετηρία τον προβληματισμό και την αναζήτηση γύρω από την πόλη, την δυναμική και τον τρόπο μετασχηματισμού της. Ο προβληματισμός όμως αυτός δεν θα μπορούσε παρά να προέρχεται από προσωπικές εμπειρίες και να αναζητά ένα συγκεκριμένο παράδειγμα, ώστε να γίνει κατανοητός σε πραγματικό χώρο και χρόνο. Η επεξεργασία του θεωρητικού πλαισίου που αφορά το συγκεκριμένο θέμα, λειτούργησε σαν βάση και έναυσμα για την αναζήτηση των θεμάτων αυτών σε μια υπαρκτή πόλη, με τις ποικίλες παραμέτρους και ιδιαιτερότητές της. Η περιοχή μελέτης που επιλέχθηκε είναι η πόλη της Λευκάδας.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η αποσαφήνιση του μηχανισμού που δρα και μετασχηματίζει το δομημένο χώρο και την οργάνωσή του, με αφορμή μια συγκεκριμένη πόλη. Η κατανόηση του μηχανισμού που παρουσιάζεται στην περίπτωση της πόλης της Λευκάδας θα αναδείξει μια πτυχή του ευρύτερου και αρκετά πιο πολύπλοκου θέματος και θα συμβάλει στην κατανόησή του.

Η μελέτη στηρίχθηκε στην εξής υπόθεση εργασίας: η πόλη είναι ένας κοινωνικοοικονομικός σχηματισμός που αναφέρεται και συνδέεται άμεσα με έναν φυσικό υποδοχέα. Οι μεταβολές των κοινωνικών, φυσικών και οικονομικών παραγόντων της, επηρεάζουν την τελική εικόνα και οργάνωσή της, χρησιμοποιώντας, επηρεάζοντας ή και συμπαρασύροντας τα άμεσα σχεδιαστικά εργαλεία παραγωγής του χώρου της πόλης. Οι σχέσεις και οι ισορροπίες που δημιουργούνται σε κάθε περίπτωση, εξαρτώνται από την ένταση των μεταβολών, αλλά και από την χρονική στιγμή στην οποία εμφανίζονται και τις ισχύουσες συνθήκες, πάνω στις οποίες έρχονται να ενσωματωθούν τα νέα δεδομένα. Στην περίπτωση της Λευκάδας, και για το χρονικό διάστημα με το οποίο ασχολείται η παρούσα εργασία, η μετακίνηση πληθυσμού, η σεισμική δραστηριότητα και η τριτογενεοποίηση της οικονομίας, εστιάζοντας κυρίως στην ένταση της τουριστικής δραστηριότητας, καθόρισαν τον μετασχηματισμό της πόλης στα διάφορα στάδια εξέλιξής της, αφήνοντας κάθε φορά ένα διαφορετικό στίγμα στον δομημένο χώρο.

Οι άξονες που χρησιμοποιήθηκαν σαν εργαλεία ώστε να αναδεχθούν οι βαθύτερες αιτίες των φαινομένων είναι τα φυσικά, κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα και παράλληλα η σχέση τους με τα σχεδιαστικά εργαλεία παραγωγής χώρου.

Θέλοντας να καλύψουμε κατά το δυνατόν το θεωρητικό πλαίσιο της αναζήτησής μας επιχειρήθηκε αρχικά η προσέγγιση γενικά της έννοιας της πόλης με βάση τους παραπάνω άξονες. Σε αυτό το εισαγωγικό κομμάτι της εργασίας, κρίναμε σκόπιμο να προσθέσουμε και την επεξεργασία του φαινομένου του τουρισμού το οποίο από την πρώτη προσέγγιση του παραδείγματος της Λευκάδας φάνηκε να παρουσιάζει μια ιδιαίτερη δυναμική και να συνδέεται έντονα με τις χωρικές και κοινωνικές μεταβολές αλλά και με τα φυσικά δεδομένα της περιοχής.

Το θεωρητικό πλαίσιο μας έδωσε τη δυνατότητα να συνεχίσουμε με την επεξεργασία του συγκεκριμένου παραδείγματος. Όσο λοιπόν αφορά στην πόλη της Λευκάδας προχωρήσαμε στην ανάλυση:

- Των σχεδιαστικών αποφάσεων: οι επεκτάσεις που έγιναν, οι αποφάσεις και οι μελέτες που τις συνόδευαν,
- των φυσικών δεδομένων: το φυσικό ανάγλυφο του εδάφους, τη σχέση της στεριάς με το υγρό στοιχείο και κυρίως την χαρακτηριστική για την περιοχή έντονη σεισμική δραστηριότητα,
- των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων: τις συνθήκες που επηρέασαν το μέγεθος, τη σύσταση και τις ανάγκες του πληθυσμού της πόλης ανά περιόδους
- και των οικονομικών δραστηριοτήτων: την θέση του πρωτογενή και του τριτογενή τομέα στην οικονομική δραστηριότητα της πόλης και κυρίως την διερεύνηση της τουριστικής δραστηριότητας, η πολυπλοκότητα και η ένταση της οποίας επηρεάζουν σημαντικά τις ισορροπίες του συστήματος μιας πόλης.

Η σύνθεση των ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων οδήγησε σε επιμέρους συμπεράσματα ως προς την επιρροή των μεταβολών των αξόνων διερεύνησης στον μετασχηματισμό της πόλης.

- Όσον αφορά το κύριο χαρακτηριστικό της περιοχής την συχνή και μεγάλης έντασης σεισμική δραστηριότητα, δεν φαίνεται να επηρεάζει σημαντικά τους υπόλοιπους κοινωνικοοικονομικούς δείκτες που αφορούν τόσο τον Νομό, όσο και τον Δήμο Λευκάδας, παρά το γεγονός ότι ειδικά ο σεισμός του 1948 οδήγησε σε σημαντικές χωρικές μεταβολές. Οι δύο σημαντικότερες σεισμικές δονήσεις της περιόδου που ερευνούμε δεν ανέκοψαν την πορεία των δεικτών, περισσότερο μάλλον ενίσχυσαν την ήδη υπάρχουσα τάση τους επιφέροντας έως και θετικά αποτελέσματα για την πόλη και τον πληθυσμό της.
- Εστιάζοντας στα κοινωνικοοικονομικά φαινόμενα, με δεδομένο πως στην πορεία της εργασίας φάνηκε πως οι επιπτώσεις τους δύσκολα μπορούν να διαχωριστούν, παρατηρήσαμε πως το 1961 αποτελεί ουσιαστικά το σημείο όπου σταματούν να ισχύουν οι αντιστάσεις που διέθετε η κοινωνία απέναντι στις αρνητικού χαρακτήρα κοινωνικοοικονομικές μεταβολές της μέχρι τότε εποχής, με αποτέλεσμα να σημειώνεται πτώση των πληθυσμιακών δεικτών και των δεικτών που αφορούν στις κατασκευές της πόλης και του Νομού. Αντίθετα από την εμφάνιση του φαινομένου του τουρισμού και μετά οι παραπάνω δείκτες παρουσιάζουν θετική μεταβολή και αυξημένους ρυθμούς ανάπτυξης. Μόνη εξαίρεση αποτελεί ο πρωτογενής τομέας δραστηριότητας που συνεχίζει την πτωτική του πορεία.
- Όσον αφορά τις αποφάσεις χωρικού σχεδιασμού: η σημαντική επέκταση της πόλης μετά τον σεισμό του 1948, συνέβαλε στην περαιτέρω συγκράτηση πληθυσμού τονώνοντας την πόλη, έναντι του Νομού, και μεταθέτοντας την πτώση των δεικτών για μία δεκαετία. Βέβαια

η επέκταση αυτή δεν κατάφερε να δώσει ουσιαστική λύση στο πρόβλημα της πληθυσμιακής μείωσης που παρατηρούνταν εκείνη την περίοδο. Αντίθετα τα έργα υποδομών που πραγματοποιήθηκαν στη πόλη το 1981 φαίνεται να είναι αρκετά ώστε να προσελκύσουν νέους κατοίκους και να ανακόψουν την πτώση των δεικτών, με εξαίρεση τον πρωτογενή τομέα, που όπως έχουμε αναφέρει δεν κυριαρχούσε ποτέ στο χώρο της πόλης. Η εμφάνιση του παραθερισμού και οι προοπτικές για τουριστική αξιοποίηση που προέβλεπαν η Π.Μ.Ε.Α. Λευκάδας – Νυδριού και κυρίως το Γ.Π.Σ. της πόλης, οδήγησαν μετά το 1991 και στην πληθυσμιακή και οικονομική τόνωση του συνόλου του Νομού και την σημαντική επέκταση της πόλης και την βελτίωση της ποιότητας των κατασκευών της.

Οι συσχετισμοί παρατηρήθηκαν παρουσιάζουν μια σταδιακή αύξηση του ενδιαφέροντος όσο πλησιάζουμε στο τέλος του 20^{ου} αιώνα και στις αρχές του 21^{ου}. Ο εμφύλιος και η πτώση του πρωτογενούς τομέα δεν πυροδότησαν τέτοιας έντασης χωρικές μεταβολές και κοινωνικοοικονομικές ανακατατάξεις όσο η προοπτική, αρχικά, της τουριστικής αξιοποίησης του τόπου και στη συνέχεια η πραγματοποίηση της προοπτικής αυτής και η σταδιακή ένταση του φαινομένου. Η κυριαρχία του φαινομένου είναι προφανής και αναδεικνύεται σε καθοριστικό παράγοντα και κινητήρια δύναμη σχεδόν του συνόλου των κοινωνικοοικονομικών και χωρικών εξελίξεων.

Σε μια προσπάθεια γενίκευσης των παραπάνω παρατηρήσεων θα λέγαμε πως η αυξημένη δυναμική που εμφανίζει η τουριστική δραστηριότητα έναντι κάθε άλλης μεταβολής του παρελθόντος στην περίπτωση της Λευκάδας είναι απόλυτα φυσική στα πλαίσια των δεδομένων και των αξιών της σημερινής κοινωνίας, αφού είναι ένα φαινόμενο που συνδυάζει τα οικονομικά οφέλη και την αναζήτηση της απόλαυσης και της αναψυχής. Αν θέλαμε να γενικεύσουμε με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις θα λέγαμε πως η κυριαρχία των οικονομικών παραγόντων φαίνεται να είναι σήμερα περισσότερο από ποτέ εμφανής στο χώρο της πόλης και αντίστροφα η εικόνα των πόλεων και οι μετασχηματισμοί τους δεν μπορούν παρά στις περισσότερες περιπτώσεις, αν όχι σε όλες, να κινητοποιούνται από οικονομικής φύσης κυρίως αίτια.

Summary

The starting point of this project is the speculation on the city, its dynamic and its ways of transformation. This speculation could only originate from personal experiences and request a specific example in order to become conceivable in real time and space. The elaboration of the theory that involves the specific issues was both the basis and the motive for the request of these particular issues in a real city, with its various parameters and its particular characteristics. The study area that was chosen is the city of Lefkada.

The aim of the project is to clarify the mechanism that acts and transforms the structured space and its framework, motivated by a specific town. Understanding the mechanism that occurs in the city of Lefkada, will bring out an aspect of the general and much more complicated issue and will contribute to its understanding.

The project is based upon the assumption that: the city is a social-economical transformation that refers and is connected to a specific area. The transformations of the social, natural and economical parameters affect the city's image and structure, using, inducing and carrying along the designing tools used to produce city's space. The connections and balances produced in any case depend on the dynamic of the transformations, as well as the timing and the circumstances they have to adjust with. In Lefkadas' case and for the time period with which this project is concerned, the population movement, the earthquakes and the tertiarisation of the economy, focusing mainly in the dynamic of the touristic activity, determined the transformation of the city in the various levels of its evolution leaving each time a different mark in structured space.

The thematic axis used in order to reveal the inner causes of the phenomena are the natural, social and economical standards as long as their relation with the designing tools used to produce city's space.

In order to be able to cover as much as possible the theory of our research we attempted at first to approach the city as a term according to the above axis. In that introductory part of the project we considered essential to add the processing of the phenomenon of tourism which has appeared to have a unique dynamic in the case of the city of Lefkada and to be intensively connected to the spatial and sociological transformations as long as to the natural phenomena of the area.

The analysis of the theory gave us the chance to continue with the procedure of the specific example. Regarding the city of Lefkada, we analyzed:

- The designing decisions: the extensions of the city and the decisions and the researches that accompanied them.
- The natural data: the geography relief, the connection between land and sea and mainly the typical for the area seismic activity.
- The social interaction: the conditions that affected the amount, the formation and the needs of the population of the city.
- The financial activities: the meaning of the primary and tertiary sector in financial activities of the city and mainly the expansion of tourist activity, whose complexity and dynamic greatly affect the balances of the city as a system.

The synthesis of the quantitative and quality data led to individual conclusions concerning the influence that the adjustments of the thematic axis have on the transformation of the city.

- As for the earthquakes , they do not seem to have great effect on the rest social-economical figures that refer to the Prefecture as well as to the Municipality of Lefkada, despite the fact that especially the earthquake of 1948 led to significant spatial transformations. The two most intense earthquakes, that took place within the period that we research, did not stop the course of the figures. In fact they reinforced their tendency giving producing even positive results for the city and its population.
- Focusing on the social-economical phenomena, taking as a fact that while processing this project it occurred that the repercussions of these phenomena are difficult to be separated, we noticed that the year 1961 is practically the time when the resistance of the society towards the negative social-economical adjustments stops to exist and as a result we have a reduction in the population and a declination of the figures that refer to the constructions. Contrary to that, from the outbreak of the tourism and on, the above figures have positive change and increased rhythm of growth. The only exception to that is the primary sector which continues its declining course.
- As for the decisions taken for the spatial design: the extension of the city that happened after the earthquake of 1948 restrained the declination of the population, postponing in that way the problem for a decade. The extension itself did not manage to solve the problem. On the contrary, the works for the improvement of the city's infrastructures made in 1981 seem to have accomplice to attract new inhabitants and stop the declination of the figures. The appearance of tourism and the potentials foreseen by the urban study and the town planning that were made for the city of Lefkada, led to the rise of the population and the financial figures, as well as to the improvement of the quality of the structures.

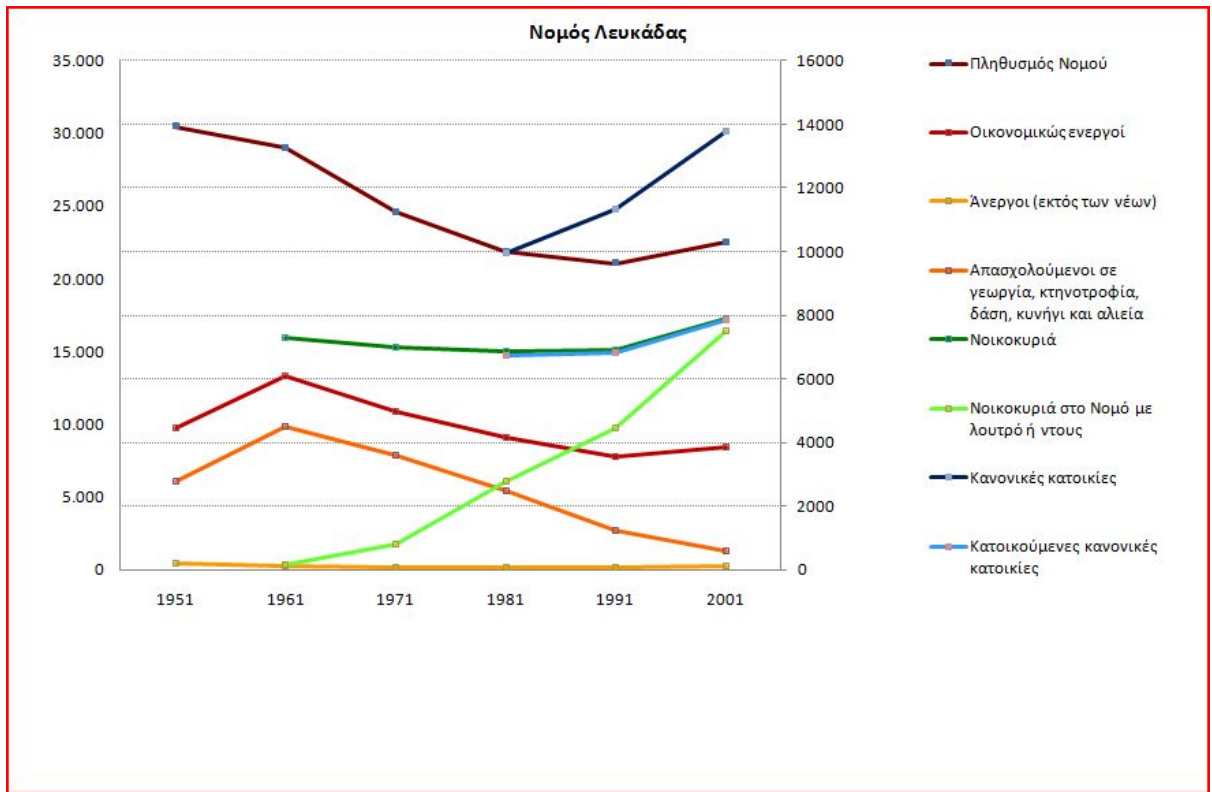
The relations that we noticed become more interesting and intense as we reach the end of the 20th and the beginning of the 21st century. The civil war and the declination of the primary sector did not cause such intense spatial social-economical changes as the perspective and the gradual reinforcement of the tourism phenomenon. The domination of tourism is obvious and it is revealed as a determinative factor and a driving force of the whole of social-economical and spatial evolutions.

Trying to generalize the above remarks, we could say that, in the case of Lefkada, the reinforced dynamic of the tourist activity against any other transformation of the past is totally natural according to the values of the society of today, since tourism combines both the economic profits and the seek of leisure. According to all the above we could say that today more than any other period the domination of the economical factors is obvious in the city area and vice versa the image of the cities and their transformations are motivated in most cases if not in all by financial causes, if not in all.

Εικόνες

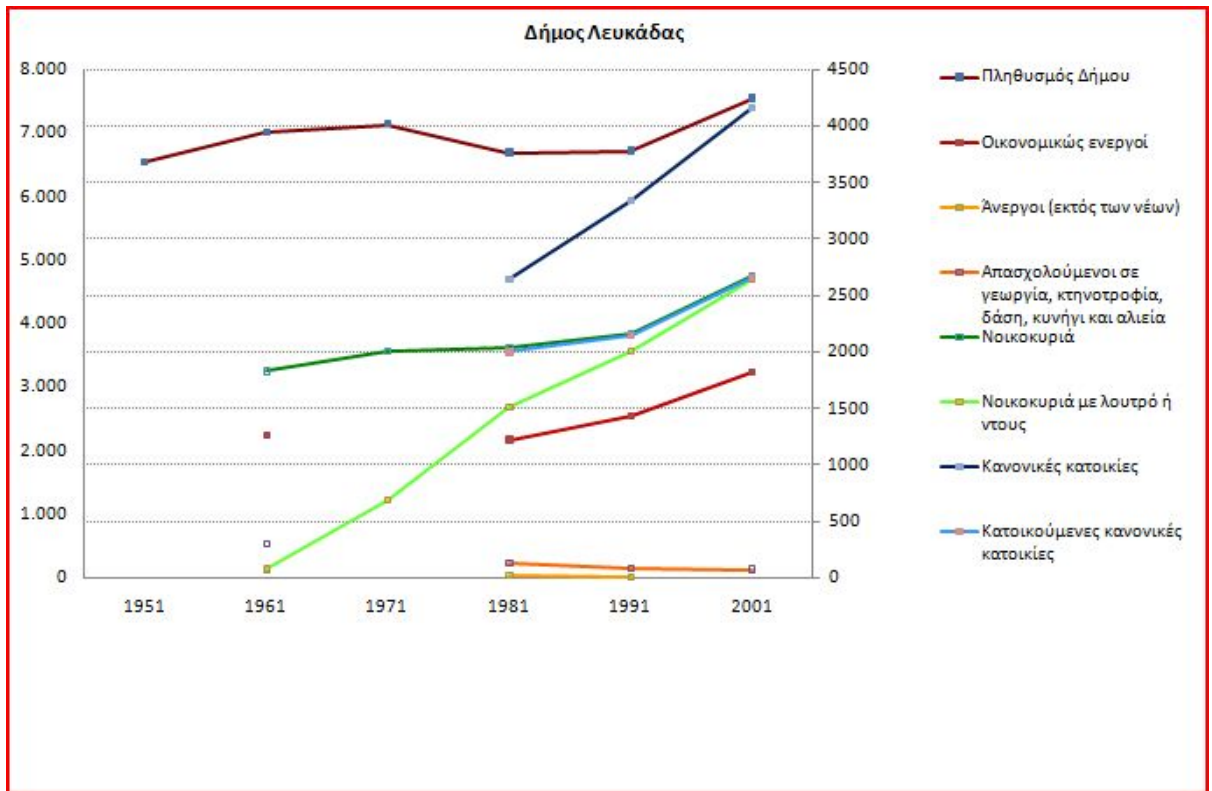

Εικ.1 Η πόλη της Λευκάδας: ο μεσαιωνικός πυρήνας και οι δύο επεκτάσεις.

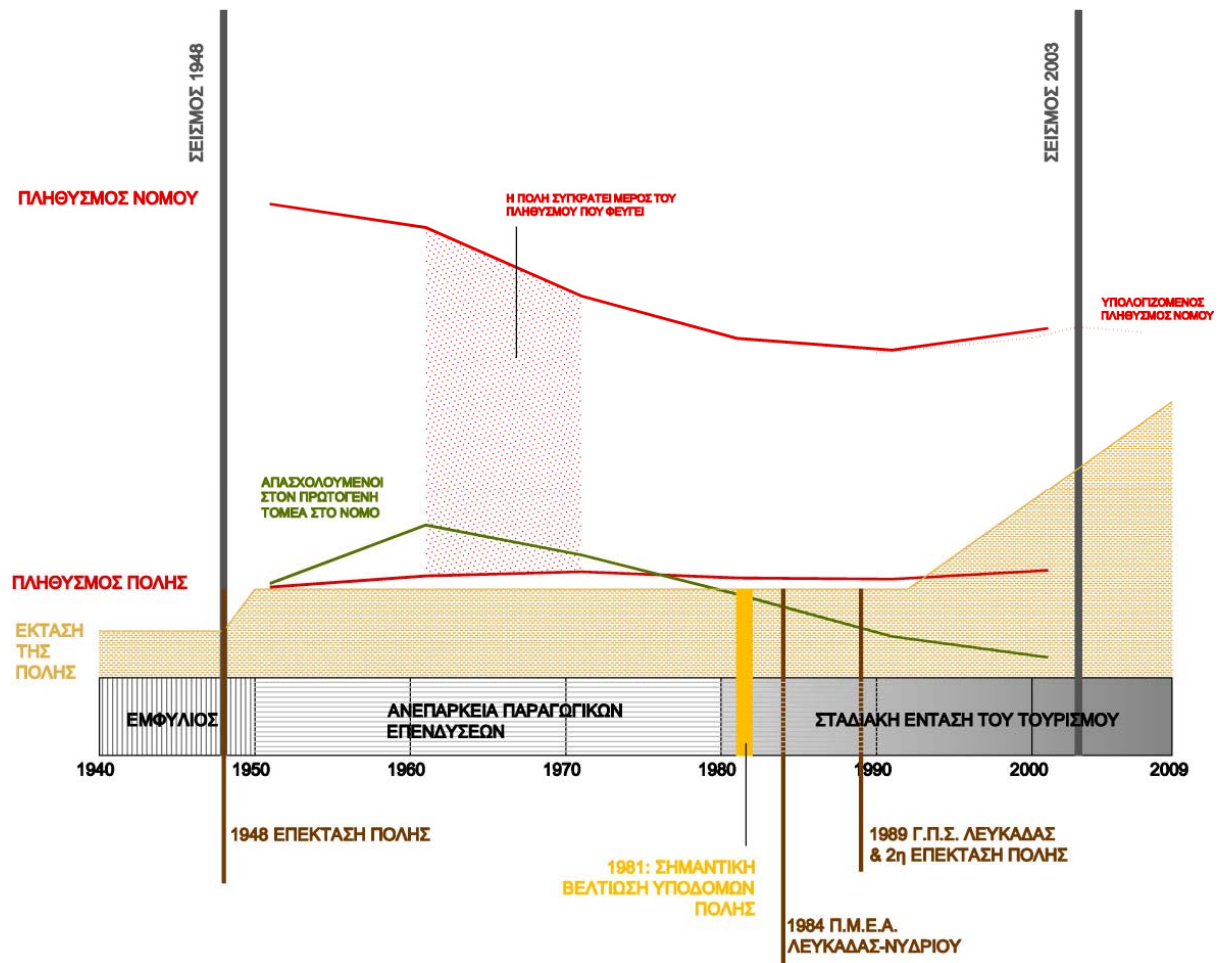
Εικ.2 Γραφική σύνθεση των στοιχείων για το Νομό Λευκάδας.

(Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. & επεξεργασία συντάκτριας)

Εικ.3 Γραφική σύνθεση των στοιχείων για το Δήμο Λευκάδας.

(Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. & επεξεργασία συντάκτριας)

Εικ.4 Συγκεντρωτικό σχεδιάγραμμα των γεγονότων και των καταστάσεων που επηρέασαν την εξέλιξη της πόλης της Λευκάδας.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Aldo Rossi, Η αρχιτεκτονική της πόλης, University Studio Press, 1991
- Kevin Lynch, The image of the city, MIT Press, 1960
- Αυγερινού-Κολώνια Σ., Ειδικά Θέματα Αναπτυξιακού Σχεδιασμού, εκδ. Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, 1996
- Γοσπονδίνη Α., Μπεριάτος Η. (επιμέλεια), Τα νέα αστικά τοπία και η ελληνική πόλη, εκδ. Κριτική, 2006
- Έγκριση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Δήμου Λευκάδας Νομού Λευκάδας, Φ.Ε.Κ. Δ 405/16-06-1989
- Επιστημονική Ημερίδα: Η ανάπτυξη της ορεινής Λευκάδας, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης – Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λευκάδας, Αθήνα 2003
- Κουρλιούρος Η., Κριτική Γεωγραφική Σκέψη 1: Διαδρομές στις θεωρίες του Χώρου, Οικονομικές Γεωγραφίες της Παραγωγής και της Ανάπτυξης, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001
- Λύτρας Π., Τουριστική ανάπτυξη: τουριστική υποδομή, τουριστική εκπαίδευση, τουριστικό περιβάλλον, εκδ. Παπαζήση
- Παπαδάτου-Γιαννοπούλου Χ., Λευκάδα Ερευνώντας, Αχαϊκές εκδόσεις, 1999
- Παπαδόπουλος Σ. & Συνεργάτες, Πολεοδομική Μελέτη Επέκτασης Αναθεώρησης Λευκάδα-Νυδρί, Επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση, 1984
- Ροντογιάννης Π. Γ., Ιστορία της νήσου Λευκάδας, Τόμος Β', Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Αθήνα 1982
- Συνέδριο: Επτάνησα 20^{ος}-21^{ος} αιώνας οικονομία, δημογραφία, περιβάλλον και πολιτισμός, επιμ. Έκδ.: Καλαφάτης Θ., Πάκος Θ., Σκούντζος Θ., Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λευκάδος, Πάντειο Πανεπιστήμιο Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Αθήνα 2003
- Τσάρτας Π., Ευδοκία Μανωλόγλου, Άννα Μάρκου, Ποιοτικά χαρακτηριστικά και τάσεις ζήτησης Εσωτερικού Τουρισμού, εκδ. ΕΚΚΕ-ΕΟΤ 2000
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Διεθνής συνάντηση: Επιπτώσεις του τουρισμού στους παραδοσιακούς και ιστορικούς οικισμούς των χωρών της Μεσογείου και της Νότιας Ευρώπης, συνεργασία: UNESCO, Υπουργείο Πολιτισμού, Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Θεσσαλονίκη 22-24 Οκτωβρίου 1993